

REGIAE FRIDERICO-ALEXANDRINAE

LITERARUM UNIVERSITATIS

PRORECTOR

D. GUILELMUS LEUBE

MEDICINAE PROFESSOR PUBLICUS ORDINARIUS

CUM

PROCANCELLARIO

RELIQUOQUE SENATU ACADEMICO

SUCCESSOREM SUUM

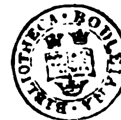
CIVIBUS ACADEMICIS

COMMENDAT

PRAEMISSAE SUNT

AUGUSTI LUCHS

COMMENTATIONES PROSODIACAE PLAUTINAE II

ERLANGAE

TYPIS JUNGE ET FILII

MDCCCLXXXIV

Quod prioribus commentationibus exploratum est, *quidem* particulam cum pronominibus personalibus possessiuis relatiuis tam arte apud Plautum coniunctam esse, ut compositiones euaderent eisdem legibus metricis atque cetera paris mensurae uocabula obnoxiae, idem ualere de pronominibus demonstratiuis nunc exponere adgrediar. In his autem nouum aliquid nec minus graue accedit: apparebit enim, formis *c(e)* suffixo auctis *quidem* non additum esse, sed praeter *ille*, ut hoc utar, *illic* et *illequidem* in usu fuisse, *illicquidem* non item. Atque de *ille* et *iste* id et libris proditur et numeris confirmatur. Nam quod Capt. II 2, 38 in BD scriptum est *Nam illic quidem Theodoromedes fuit germano nomine,* id metro arguitur corruptum ex *Nam ílle quidém Theodóromédes*, quod in uetustissimis editionibus restitutum est, uestigiumque ueri nescio an in codicis J scriptura *illi quidem* exstet; *istucquidem* autem, quae forma in libris Plautinis eadem constantia usurpatur qua *illucquidem* spernitur, non necessario ex *istu(d)c(e)* et *quidem* composita est, sed potius ex *istudquidem* similiter atque *quicquam* ex *quidquam* commutata; itaque uni quod restat Veteris testimonio Cist. I 1, 9 *istoc quidem* pro *istoquidem* tradentis non multum fidei tribuendum erit. Pariter *hicquidem* uitatum esse infra demonstrabitur; nunc exemplis omnibus congestis ostendam *illequidem illumquidem* ceterasque formas eodem modo quo uelut *interimam* et *circumdabo* pronuntiari percutique solitas esse.

Ille quidem aut in prima et quarta syllaba (*íllequidém*) aut in secunda (*illéquidem*) ictu metrico feritur; atque illud fit Merc. V 4, 14 *'Illequidem íllam sése ancillam mátri emisse díxerat.* Truc. IV 4, 31 *'Illequidem hínc abiít abscessit: dícere hic quiduis lícet.* Bacch. I 1, 57 ubi traditum est *Ille quidem hanc abducet tu nullus adfueris si non lubet* Ritschelius, ut septenarii trochaici numeros reconcinnaret, transposuit *'Illequidem hánc abdúcet, nullus tu ádfueris*; aeque probabiliter *tu nullus* mutes in *tu nullum,* de quo Cas. IV 2, 16 et Loewium Anal. Plaut. p. 205 conferas. Capt. II 2, 38 *Nam íllequidém Theodóromedes fúit germano nómine*, cf. supra. Capt. III 4, 41 *Nam íllequidém, quem tu ésse hunc memoras, hódie hinc abiit Válidem.* Epid. V 2, 8 *'Apage íllum a me, nam íllequidém Volcáni iratist fílius.* Epid. II 2, 72 *Nam íllequidem aút*

iam hic áderit, credo hercle, aút iam adest. Si aequóm siet. Most. V 1, 33 *Quíd iam? Scio iocáris nunc tu: nam ílle quidem édepol haúd negat*, ubi *edepol* recte a Ritschelio additum esse eo adducor ut credam, quod haec Theopropidis uerba insequuntur *Immo edepol negat profecto*; haud raro enim eiusmodi particulae affirmatiuae ab eis repetuntur, quorum sermones se excipiunt, uelut Pseud. IV 7, 102 *Isquidem edepol Harpax ego sum. Immo edepol esse uis*, Amph. I 1, 215, Men. V 2, 69; uocem autem illam ante *haud* negationem, non cum Ritschelio post eam inserendam esse Herm. VIII p. 121 sq. docui Lorenzioque probaui, cf. comment. I p. 21 sq. Ad horum uersuum similitudinem Herm. VI p. 277 conieci accommodandum esse Mil. V 1, 37 *Nam íllequidém, qui ob óculum habebat lánam, nauta nón erat*, ubi *nam illic qui* A, *nam ille qui* BCD, *namque illic qui* Ritschelius, *nam illic qui ob oculum unum habebat lanam* Ribbeckius; supplementumque a me commendatum Brixius asciuit. Cum Gepperto et Ritschelio op. II p. 255 *illequidem* pro codicum scriptura *quidem ille* reponendum erit Truc. II 6, 28 *Eía nudiusquíntus natus ílle quidémst. Quid póstea?* certe haec emendatio longe praestat ei quam Spengelius et Schoellius receperunt *natus quidem illic est.* Contra dubia eadem iunctura est Trin. III 2, 91 *Abiit hercle illequidem. ecquid audis, Lysiteles? ego te uolo*, quae uerba Reizius Ritscheliusque ita in septenarii trochaici modum reprimere conati sunt, ut *Abit* ex *Abiit* efficerent: *'Abit hercle ílle quidem. écquid audis*, cui mutationi usum loquendi Plautinum minime fauere Brixius ad hunc uersum adnotauit; cum porro Hermanno *ille* eicienti eo uetemur adsentiri, quia *quidem* nequit particulam affirmatiuam insequi, nescio an cum Guyeto, in cuius sententiam Brixius quoque transiit, *quidem* tollendum sit, nisi cum Fleckeiseno Jahrb. f. Philol. CIII (1871) p. 811 *hercle* manis inducere; uim autem si adhibere libet, alia quoque facile se offerunt, uelut *'Illequidem hércle abiit. atque audin, Lýsiteles?* — In altera syllaba *illéquidem* habet ictum Merc. III 1, 43 *Nullum ádulescentem plús amo. Puer ést illéquidem, stúlta.* Pers. IV 7, 4 *Illéquidem iám scit, quíd negoti gésserit.* Stich. IV 1, 55 *Hércle illéquidem cérto adulescens dócte uorsutús fuit*, Brixius Jahrb. f. Philol. CXXIII (1881) p. 53 *Illequidem hercle certo* posuit coll. Men. II 2, 39 Ter. Andr. II 2, 10 Phorm. I 3, 12 Stich. III 2, 26 Mil. II 3, 82. Bacch. I 1, 70 *Méus illéquidemst. tíbi nunc operam dábo de Mnesilochó, soror.* Bacch. IV 3, 20 *Quíd faciam? nihil hábeo miser: illéquidem hanc ábducét, scio.* Most. II 1, 28 *Válet illéquidem atque égo* (*ego* add. Pylades) *disperii. Disperisti? quí potest?*

illa quidem plane ut *illequidem* duplicem habet pronuntiationem singulis exemplis adhibitam Mil. II 6, 3 *Certo íllaquidem* (sic A, *quidem illa* ceteri libri) *híc nunc íntus est in aédibus.* Stich. I 3, 97 *Illáquidem núllum sácruficauit. Quó modo?*

illud quidem Rud. II 4, 9 *Súbuolturium, illúdquidém subáquilum uolui dícere.* Most. III 2, 145 *Dórmiunt? Illútquidem út coniuent uolui dícere.* Rud. III 5, 26 *Illúdquidem édepol tínnimentumst aúribus.* Stich. IV 2, 11 *'Aduorsum te fábulare. Illúdquidem ámbos út uocem.* Cas. III 5, 57 *Atque íngratiis quoi neuólt nubet hódie. Nam cúr non ego íd perpetrém quod cöépi, Vt nubat mihi? illud quidem uolebam nostro uilico,* quorum uersuum ultimum ita ut exscripsi solus Priscianus I p. 104 H tradit; Plautinis libris Palatinis uerba *non sed* post *uolebam* inculcata sunt, quae Plauti non esse euincitur dictione similium locorum Cas. III 5, 39 Mil. I 1, 27 III 2, 7 Most. III 2, 145 Rud. II 4, 9 Stich. IV 2, 11 (Amph. I 1, 228), cf. Ritschelii op. II p. 438; itaque hoc ipso argumento refellitur Gepperti octonarius iambicus *Vt núbat mi? illuc quidem uolebam nón, sed nostro uílico*; nec trochaicus octonarius, quem Fleckeisenus Krit. Misc. p. 10 et Spengelius Ref. p. 359 statuerunt, *'Illud quídem uólebam nostro uilico. Saepícule peccas* propter *illudquidem* pronuntiationem probabilis uidetur; eo uitio caret dim. bacch. cum penthem. iamb. a Studemundo Zeitschr. f. Gymnas. XVIII (1864) p. 538 descriptus *Vt núbat mihi. ílluc quidém uolébam*, quod metrum rectene Spengelius Ref. p. 277 sq. a Plauto abiudicauerit, non decerno; quaecumque autem dimetiendi rationes temptabuntur, id tenendum erit, non licere praesertim in cantico *illudquidem* percutere.

illi quidem Merc. III 1, 44 *Nam illíquidem haú sané diust, quom déntes excidérunt.*

illum quidem Cas. V 1, 11 *Nec* (*ne* B) *íllúmquidém nequiorem árbitro ésse* (*arbitrare esse* B), cf. Spengelius Ref. p. 362; Muellerus Plaut. Pros. p. 748 dubito an recte *Nec illo quidem* postulauerit.

illam quidem Pseud. IV 6, 36 *Qui illámquidém iam in Sícyonen abduxít modo,* quem senarium Ritschelius conformauit ex librorum uerbis *Qui illam quidem iam in Sicyonem ex urbe adduxit modo*; ceterum totus uersus uidetur subditiuus esse. Ex omnibus uersibus, quibus *quidem* pronominibus *ille* et *iste* subiunctum est, unus Mil. II 3, 52 ab usitata pronuntiatione recederet, siquidem proditus esset qualis a Ribbeckio et Brixio editur: *Verbero edepol tu quidem Caécu's, non luscítiosus: nam íllam quidem uidí domi*; uerum cum in codicibus haec sit deprauatio *nam illam quidem illa domi,* hoc exili testimonio sententiam nostram minime euerti elucet; quomodo autem posterior septenarii pars redintegranda sit, uix definias; ipse olim conieceram *nam ego illam uidi domi,* deinde Buggius *nam eccillam uidi domi,* possunt tamen etiam alia latere.

illuc quidem Poen. III 3, 70 *Bonam dedistis mihi operam. It ad me lucrum* 71 *Illóquidém, quorsum ásinus caedit cálcibus,* pro librorum ABCD memoria *illud quidem* Acidalius *illuc quidem* posuit.

iste quidem Merc. V 2, 104 *Hic Athenis ésse. Calchas istequidém Zacýnthiust.* Poen. III 1, 10 *Nam istequidém gradús succretust cribro pollinário.*

ista quidem Most. I 3, 78 *Iam istáquidem absúmpta* (hic *quidem* in libris praue repetitur) *rés erit: dies nóctesque estur bíbitur.* Ex eis quae Merc. IV 3, 31 produntur *Ista quidem illa est. Quae illa est? Illa. Iohia* Ritschelius hunc senarium effecit *Istáquidemst ílla ... Quaé illast? Illa ... Ohe iám satist*; minus probabilitatis habet Bothii coniectura in alteram Ritschelii editionem admissa *Istaéc quidem íllast,* quia Plautum praeter *istaquidem* etiam *istaequidem* usurpasse, licet ex *istaec* et *haequidem* concludas, tamen nullo certo indicio demonstratur.

istuc quidem Curc. I 1, 8 *Istúcquidém nec béllumst nec memorábile.* Poen. III 3, 32 *Ei Márs iratust. Cápiti uostro istúcquidém.* Mil. IV 4, 13 *Fácile istúcquidémst, si et illa uólt et ille autém cupit.* Mil. I 1, 19 *Istúcquidem édepol níhil est. Nihil hercle hócquidemst.* Pers. IV 8, 6 *Pol istúcquidem ómen iám ego usurpabó domi.* Poen. V 3, 53 *Pol istúcquidém iam cértumst. Tu istos Mílphio* (*istuc* BC *istud* D), qui uersus de Vssingii et Goetzii Loewiique sententia insitiuus habendus est. Ex Bergkii op. I p. 131 et Muelleri Plaut. Pros. p. 241 emendatione, quam nec Ritschelius op. II p. 418 improbauit et Brixius adsumpsit, accedit Mil. III 1, 181 *Fúisse aeque néque futurum crédo. Credo ego istúcquidém,* ubi in BCD *istunc idem* scriptum est, Bothius autem Ritschelius Ribbeckius *istuc item* ediderunt. Praeterea fortasse addendus est senarius, qui in libris, nisi quod *in* deest, talis legitur Poen. III 5, 38 *Vae uóstrae aetati. 'Idquidem in mundóst tuae*; etenim si omnino hiatus tollendus est, qui, cum in caesura penthemimeri et confinio sermonum intercedat, defensione non carere uidetur, multo magis, quam quae adhuc prolatae sunt coniecturae (*Idquídem nunc in mundost tuae, Idquídem situm in mundost tuae,* aliae), haec et numeris et dictione Plautina commendatur mutatio *Vae uóstrae aetati. Istúc quidem ín mundóst tuae*: cf. Poen. IV 2, 90 *Valeas beneque ut tibi sit. Pol istuc tibi et tuost ero in manu,* Poen. V 2, 42 *Me har bocca. Istuc tibi sit potius quam mihi,* Poen. I 3, 18 *Fugio. Meum istuc magis officiumst quam tuum,* Amph. II 2, 109 *Vae capiti tuo. Tua istuc refert, si curaueris,* Asin. II 2, 40, Cas. III 5, 12, Mil. II 3, 55, similiaque haud raro alibi.

isti quidem Poen. I 3, 34 *Nam istíquidem hércle orátionist Oédipo Opus cóniectore.*

istum quidem praue in Palatinis traditur Poen. III 3, 36 *Quis hic ést? Nescimus nós istúm quidem quí siet,* in Ambrosiano recte *Nósquidem ístum,* cf. comment. I p. 19.

istam quidem pro inuerso librorum ordine *quidem istam* satis certa coniectura a Bothio repositum est, nisi quod is *istanc quidem* uoluit, Truc. IV 3, 68 *'Eumpse*

pol te iúdicasse istámquidém rem intéllego. Men. III 2, 31 sq. *An tibi malam rem uis pro male dictis dari? Post eam quidem edepol te dedisse intellego* Palatinorum scripturam *Post eam quidem* Vahlenus Rhein. Mus. XVI (1861) p. 633 ex *PE. Istamquidem* ortam esse suspicatus est, quod cum ab ipso nunc improbetur, tamen iure mihi uidetur a Brixio receptum esse.

istic quidem Cist. IV 2, 87 *Istíquidem édepol meí uiri habitát gener.*

Ab ea quae in ceteris numeris usitata est percussione necessario receditur in anapaestis: Mil. IV 2, 26 *Pol istúcquidem múltae. At nón multae de digito donum mittunt.* Truc. I 2, 17 *Me illísquidem haec uérberat uérbis.* Cist. I 1, 9 *Pol istóquidem nós pretió facilest,* cf. Spengelius Ref. p. 364, qui p. 381 etiam Most. I 4, 21 duos dim. anap. catal. constituit *Nĕmpe dómum eo commissátum. Immo ístuc quídem iam* ...dicum memoriam Ritschelius Lorenziusque *huc* addentes octonarium ...nt *Némpe domum eo cómmissatum. Immo húc. Istúc quidém iam*

...omini *quidem* adnectitur, insignis quaedam mensurae differentia ... ceterae praeter *hic quidem* formae constanter creticum expleant ...eisque sesquipedem occupent, *hic quidem* non minus constanter ...rachyn aequat unumque pedem in illis numeris efficit. Hanc pro-...ntiam non casu ortam esse, praeter constantiam eius docet magnus ...s, cum alterius generis sint plus quinquaginta, alterius supra ...m nusquam aliunde potest repeti, quam quod non *hic quidem haec* ... cet. sed *hiquidem haequidem hunquidem* siue *humquidem* dictum ...gnificauimus. Ita enim solum fit, ut in ceteris formis prima syllaba ... natura (*haequidem huiquidem* cet.) aut positione (*hocquidem* pro ...*m* cet.) producitur, contra in *hĭquidem* breuis, quoniam nominatiui ... corripi demonstrauimus nec positio fit una consonanti sub-

... praeter *hĭquidem* formae in prima et tertia syllaba ictu feriantur ...n uiolatur nisi in primo pede uersuum iambicorum Rud. III 5, 47 ...*uidem* BD) *Palaestra quaé respondet nón meast.* Cist. I 1, 45 *Hae-* ...*e uiro núbit nupsitque hódie.* Rud. V 2, 13 *Nam hocquídem pol e* ...*ferro fáctum.* Cas. I 55 *Hiquídem pol certo níhil ages sine me* ... 23 *Hasquídem pol credo nisi Sibilla légerit.* Pseud. I 1, 28 *Nam* ...*ripsit. Odiosús mihí's*; et praeterea in anapaestis Pers. V 2, 11 ...*fabulast: híquidem pol potánt. adgrediar. ó bone uir,* quos numeros

Muellerus Plaut. Pros. p. 38 et Spengelius Ref. p. 105 et 391 constituerunt eadem quam libri praebent uersus terminatione uerborumque memoria, nisi quod *pol hic quidem* proditur. Most. IV 2, 21, ubi in Palatinis est *Nemo hinc quidem foras exit ut esse addecet nequam homines ita sunt*, in priore parte uersus uarios numeros uiri docti temptarunt: Studemundus Jahrb. f. Philol. CXIII (1876) p. 72 et Lorenzius anapaestos *Homo* (haec uox in A uidetur fuisse) *némo hinc quídem foras éxit*, Hermannus et Ritschelius iambos *Nemo hínc quidem huc exít foras*, Spengelius Ref. p. 304 uel trochaeos *Hínc quidém foras éxit nemo* uel iambos *Nemó quidem hinc exít foras.* In ceteris numeris eae quas dixi formae pro cretico ponuntur, cuius mensurae exempla iam enumerabo.

haec quidem Amph. II 2, 64 *Haéquidém delíramenta lóquitur. Paulispér mane.* Mil. II 4, 9 *Eri cóncubinast haéquidém. Mihi quóque pol ita uidétur.* Mil. IV 1, 41 *Quae ánulum istunc áttulit, quem tíbi dedi. Edepol haéquidém Bellulast.* Pers. IV 7, 13 *Quae uólui edicta. adsérua hanc. Saluast haéquidém.* Stich. I 3, 84 *Epignómi ancillast haéquidém Crocótium*, ut Ritschelius et Goetzius dimensi sunt; quam codices commendant percussionem *Epígnomi áncilla haéquidémst Crocótium* non praetulerim, quamquam eam Stich. III 2, 12 *Epígnome ut ego té nunc conspició lubens* tueri uidetur; ceterum cf. Muellerus Plaut. Pros. p. 330 et 679 et Goetzius praef. Stich. p. XVI. Rud. II 4, 7 *Me áttrectas. Pro di ínmortales, Véneris effígia haéquidémst.* Amph. II 2, 162 *Haéquidem ápparét. Quis igitur tíbi dedit? Qui mé rogat.* Capt. III 5, 92 *Vis haéquidem hérclest, ét trahi et trudí simul.* Men. II 3, 32 *Haéquidem édepol récte appellat méo me mulier nómine.* Poen. I 2, 38 *Cocást haéquidem, 'Agorastoclés, ut ego opínor.* Amph. II 2, 145 *Nam haéquidem édepol láruarum plénast. Quid uerbís opust?* Amph. II 2, 157 *Nam haéquidém nos délirantis fácere dictis póstulat.* Poen. V 4, 29 in hac codicum scriptura *Quae res iam diu* (*eo* add. A) *edepol sapientiam tuam haec quidem* (*qui quem* Pall.) *abusast* cum uerborum ordinem turbatum esse metrum indicet, Goetzius Loewiusque cum Spengelio Ref. p. 395 ediderunt *Quae rés? iam diu sapiéntiam tuam édepol haec quidem abúsast*; sed sermoni Plautino magis conuenit, ut *edepol* proxime ab initio sententiae absit, ubi in ipsis codicibus collocatum est; quamobrem praestare puto *Quae rés? iam diu edepol haéquidém sapiéntiam tuam abúsast.* Deprauatam esse librorum memoriam non minus consentitur Mil. IV 6, 44 *Naso pol iam haec quidem plus uidet quam oculis. Caeca amorest*; nec tamen correctionibus Muelleri Nachtr. p. 135 Ribbeckiique *Nasó pol iam* (Muellerus *iam* om.) *haéc quidem plús uidet quam oculís. Caeca hercle amórest* et Brixii *Nasó pol haéc quidem plús uidet quam oculís. Iam caeca amórest* pristinam uersus formam recuperatam esse existimo, quia in eis *haequidem*

pronuntiationem postulat, qua Plautus in iambis non solet uti; propius ad uerum uidentur Camerarius Ritscheliusque accessisse transponentes *Nasó pol iam haéc quidém uidét plus quam óculis. Caeca amórest*, ubi cum iambus geminatus in exitu prioris partis septenarii displiceat, *plus* non post *uidet* sed ante *haec quidem* collocandum erit: *Nasó pol iam plus haéquidém uidet quam óculis. Caeca amórest.* Ab Hermanno Ritscheliοque *haec quidem* restitutum est Bacch. IV 4, 85 sq. *Máne dum scribit. Célerem oportet ésse amatorís manum.* 86 *Haéquidem* (*Atque idem* libri) *hérclest ád perdundum mágis quam ad scribundúm cita*; Muellerus Nachtr. p. 100 tacite *At quidem* scripsit.

hoc quidem Amph. I 1, 216 *Hócquidém profécto certumst, nón est arbitrárium.* Pseud. V 2, 2 *Líbere hercle hócquidém. séd uidé statúm.* Epid. III 2, 2 hanc pedum dimensionem *Per hanc cúram quieto tíbi licet esse: hócquidém iam périit* Fleckeisenus Jahrb. f. Philol. CI (1870) p. 76 Mohrius de iambico apud Plautum septenario (Lips. 1873) p. 18 sq. Goetzius in editione merito praetulerunt Geppertianae *Per hánc curam quietó tibi licet ésse: hocquídem iam périit.* Bacch. V 2, 22 *Pródigium hócquidémst: humana nós uoce appellánt oues.* Epid. III 3, 28 *Hanc édepol rem adparábat. Planum hercle hócquidémst.* Mil. I 1, 19 *Istúcquidem edepol níhil est. Nihil hercle hócquidémst.* Most. IV 2, 65 *Eú edepol patrem eius miserum praédicas. Nihil hócquidémst.* Truc. II 2, 14 *Rús merum hócquidémst. Pudendumst uéro clurinúm pecus.* Amph. I 1, 241 *Vérum utut es factúrus, hócquidem hércle haud reticebó tamen.* Aul. III 3, 1 *Hócquidem hércle, quóquo ego* (libri *ego* om.) *ibo, mécum erit, mecúm feram.* Capt. II 2, 107 *Hócquidem haúd moléstumst, iam quod cóllus collarí caret.* Men. V 5, 28 *Hócquidem édepol haú pro insano uérbum respondít mihi.* Pseud. IV 6, 16 *Dabín? Dabuntur. Hócquidem áctumst haú male.* Truc. II 6, 54 *Hócquidem hércle ingrátumst donum. cédo tu mi istam pérulam*; pro *hercle*, quod Geppertus et Spengelius ediderunt, *hercles* habet B, *hercle si* CD; Schoellio Fleckeisenus Jahrb. f. Philol. CIII (1871) p. 814 persuasit, ut cum Bothio inuerso ordine *si hercle* poneret, quod cur ab usu loquendi Plautino discrepet, Herm. VIII p. 121 sq. explicaui, cf. comment. I p. 21. Capt. II 2, 86 *Tam hócquidém tibi ín procliui quam ímber est, quandó pluit.* Merc. II 2, 14 *Dei mélius faxint. Dei hócquidém faciúnt. Quid est?* Curc. I 3, 26 *Nam hócquidem édepol haúd multo post lúce lucebít. Tace.* In libris BEJ praue *hoc quidem* traditur Epid. III 3, 12 *Fuit cónducibile hoc quídem mea senténtia*, ubi cum Acidalio *hoc mea quidem sententia* corrigendum esse comment. I p. 17 commemoraui; quem uersum cum eo quo in BEJ legitur loco ineptum esse Geppertus Brixius Goetzius consentiant, in Ambrosiano autem omitti Studemundus testetur, omnino ex illa fabula eximendum ueri simile est.

huic quidem Trin. IV 2, 128 *ego sum Charmides.* 129 *Néque edepol tu is és*

neque hodie is úmquam eris — auro huíquidém; Hermannus et Muellerus Plaut. Pros. p. 51 et Nachtr. p. 95, ne in *eris* posterior syllaba esset producenda, *huic auro quidem* posuerunt.

hanc quidem Asin. II 2, 5 *Hámquidém quam nánctus praedam páriter cum illis pártiam.* Curc. I 2, 17 Goetzius recte sic percuti iussit *Canem esse hámquidém magis pár fuit: sagáx nasum habet. Amábo,* contra Fleckeisenus *Canem ésse hanc quidem magis pár fuit,* quod etiam propter proceleusmaticum *quídem magis* deterius est. Mil. IV 2, 15 *Tum haéc celocula ílla absente súbigit me ut amem. Hercle hámquidém* 16 *Nil tu amassis,* ubi *hercle hanc quidem* CD, *hanc hercle quidēe* B.

hac quidem Asin. III 3, 151 *Iam dúdumst intus. Háquidém non uénit. Angipórto.* Most. II 1, 47 *Nam íntus potate haú tantillo háquidém causá minus*; initio uersus, ubi *Nā intus* B, sed *ā* et *in* e corr., *Namentus* C, *Nāmentus* D, conicias *Tamen intus* scribendum esse collatis Stich. V 1, 4 *Idem ego nunc facio, qui prouiso Sagarinum, Qui nihilo citius ueniet tamen hac gratia* et Pseud. I 2, 27 *Numqui minus ea gratia tamen omnium opera ego utor.* (Cas. prol. 83 *Faciét profecto in hác quidém comoédia* post Plauti aetatem confectum esse constat.) Amph. II 2, 104 Fleckeisenus olim epist. crit. p. XIX et Jahrb. f. Philol. LXI (1851) p. 50 codicum BDEJ memoriam ita seruari posse putauerat, ut inter *de* et *aliis* hiaret oratio, *Véra dico. Nón de hac quídem hercle ré, de aliis néscio,* id quod ipse iam non tuebitur; nec magis mihi probatur quod Muellerus Plaut. Pros. p. 318 dubitanter protulit *Véra dico. Nón de hac quídem hercle ré, nam de aliis néscio*; ueri similius est quod cum Camerario Fleckeisenus et Goetzius Loewiusque ediderunt *Véra dico. Nón quidem hercle de hác re, de aliis néscio.*

hic quidem Most. IV 2, 24 (933 R) *Híquidém neque cónuiuarumst sónitus, item ut antehác fuit.* Rud. I 3, 32 *Néc prope usquam híquidém cúltum agrum cónspicor.* Cap. I 1, 20 *Et híquidem hércle, nísi qui colaphos pérpeti Potis, .. extra portam Trigeminam ad saccum ílicet.* Pseud. III 2, 33 *Hoc híquidem hómines tám breuem uitám colunt.* Rud. IV 3, 50 *Nón enim tu híquidem óccupabis ómnis quaestus quós uoles.* Stich. IV 2, 42 *Nam híquidém geniúm meliorem túum non facies. éamus tu.* De Truc. III 2, 24 *Strabacem hic operiar modo,* 25 *Si rúre ueniat. Híquidem ápud nos ést Strabax,* ubi libri *is quidem apud nos est hic Strabax,* cf. comment. I p. 21. Capt. IV 4, 13 infra p. 14 tractabitur.

hinc quidem Pseud. I 5, 89 *Quid núnc agetis? nam hímquidem á me nón potest Argéntum auferri.* Stich. V 4, 6 septenarii trochaici in BCD supra modum referti *Nam hinc quidem hodie pollectura praeter nos iactura dabitur nemini* priorem partem *Nam hímquidem hódie pólluctura* incorruptam esse numerorum integritas indicare uidetur; alterius partis emendationem certam indagare non potui.

huc quidem Pseud. II 2, 59 *Húquidem hércle haud íbis intro, né quid harpagáueris.* Rud. II 3, 10 *Quasi nón sit intus. Néque pol est neque húquidem úllus uénit* ex fide codicis B, contra D turbato ordine *neque ullus quidem huc uenit.* Truc. II 4, 18 *Benene ámbulatumst? Húquidem hércle ad té bene.* Merc. II 3, 48 *Rés adhúquidem hércle in tutost: nam húnc nescire sát scio.*

hi quidem Epid. II 2, 9 *Ipsi híquidém mihi dánt uiam, quo pácto ab se argentum aúferam*; ex *hisce* forma conicias etiam *hisquidem* usitatum fuisse.

hae quidem Bacch. V 2, 7 *Attónsae haéquidem ámbae usque súnt. Vt uidéntur Deridere nos.*

has quidem Capt. III 5, 10 *Tuús sum: tu hásquidém uel praecidí iube.*

his quidem Mil. II 4, 15 *Tun mé uidisti? Atque hísquidem hércle oculís. Carebis crédo* [1]).

His plus quinquaginta exemplis cum *haequidem hocquidem* ceteraeque praeter *hĭquidem* formae ad normam creticorum uocabulorum numeris adhibitae sint, uno qui contrarius est septenario trochaico Mil. II 3, 82 aut Plautus legem alibi seuerissime obseruatam consulto neglexisse putandus est aut in codicum scriptura *Síc* (AB, *hic* CD) *obsistam, hac quídem pol certo uérba mihi numquám dabunt* mendum latere oportet; et hoc quidem eo ueri similius est, quo incredibilius ex tota fabulae descriptione uidetur seruum stupidissimum, qui illa uerba loquitur, de pluribus fallendi uiis cogitasse, id quod *hacquidem* uoce indicaretur; itaque *Si híc* (hoc Ritschelius coniecit) *obsistam, equidém pol certo uérba mihi numquám dabunt* restituendum erit.

Pro *hic quidem* scribendum esse *hiquidem* eamque uocem anapaestum uel tribrachyn aequare postquam primum in commentatione de genetiuis pronominum latinorum p. 26 significaui, Spengelius praef. Trin. p. XIII et Philol. XXXVII (1877)

---

1) Quoniam aptiorem locum non habeo, hic adnoto id, quod de *hic* pronomine ualet, etiam ad *nunc* aduerbium pertinere, cui his uersibus *quidem* additum est: Amph. II 2, 225 *Númquidém practér nos nemost: díc mihi uerum sério.* Mil. II 4, 45 *Scin té perisse? Númquidém domi cértost; certa rés est.* Poen. V 2, 68 *Quid aít? Non hercle númquidém quicquám scio.* Truc. II 1, 2 *Tandém sola súm: númquidém meo arbitrátu Loquár liberé.* Stich. III 2, 18 *Locátast opera númquidém; tam grátiast.* Men. V 5, 33 *'Immo Nestor númquidémst de uérbis praeut dudúm fuit.* Mil. III 1, 157 *Próletarió sermone númquidem hóspes útere.* Pseud. II 2, 16 *Quid tu, seruosne és an liber? Númquidem étiam séruio.* Et *numquidem* scripturam Mil. II 4, 45 Ambrosianus et Stich. III 2, 18 Palatini BCD praebent; sed his testimoniis uix demonstratur uerae scripturae uestigia in libris Plautinis conseruata esse, quia in eis etiam *nunc quid* et *numquid*, *nunc quam* et *numquam* compluriens inter se permutantur.

p. 447 Seyffertus Zeitschr. f. d. Gymn. XXXIII (1879) p. 472 et Jahresber. XXXI (1882 II) p. 72 Brixius in quartae editionis Captiuorum adnotatione critica ad u. 823 (IV 2, 43), uiri sermonis numerorumque Plautinorum peritissimi, adsensu suo grauissimo sententiam meam comprobarunt; iam ipsis uersibus Plautinis exscribendis argumenta eius afferam.

Amph. I 1, 261 *Híquidem cérte quaé illic sunt res géstae memorat mémoriter.* Capt. III 4, 124 *Híquidem mé numquam ínridebit. Cólaphe Cordalió Corax!* Pers. I 1, 14 *Símilis est Sagarístionis. Tóxilus híquidem méus amicust*; Spengelius Ref. p. 187 et 385, ne quintus pes uocabulo dactylico *Toxilus* efficeretur, *Tóxilús meus híquidem amicust* transposuit. Poen. III 3, 59 *Quin híquidem túus est. 'Obsecro hercle hortámini.* Rud. V 3, 47 *Tíbi operam híquidem dat: taceto. Cóncede huc lenó. Licet,* quam codicum BD memoriam Fleckeisenus sine iusta ut uidetur causa in *Tibi quidem operam hic dat* mutauit. Stich. IV 2, 45 *'Eo quoque ibo. Di ínmortales, híquidem pól summam ín crucem Cena aut prandio perduci potis.* Stich. V 2, 7 *Sed Stíchus est híquidem. Fécisti, ere, facétias.* Trin. II 4, 156 *Quin híquidem cúpit illum áb se abalienárier.* Trin. IV 2, 34 *Méum gnatum híquidem Lésbonicum quaérit et amicúm meum.* Trin. IV 3, 23 *Di ínmortales, básilica híquidem fácinora inceptát loqui.* Trin. IV 3, 48 *Méus est híquidem Stásimus seruos. Nam égo talentum mútuom … dederam.* Ad huius uersus exemplum Fleckeisenus conformauit Pseud. I 5, 30 *Quis hic lóquitur? meus est híquidem* (*hic est quidem* codd.) *séruos Pseúdolus,* meritoque ei Muellerus Plaut. Pros. p. 394 et Lorenzius in editione adsensi sunt. His uersibus ex Bothii emendatione a Ritschelio Brixio Vahleno comprobata addendus est Men. II 2, 35 *Insánit híquidem* (*hic equidem* codd.) *qui ípsus maledícit sibi*; minus enim aptum est quod Ribbeckius Lat. Partik. p. 41 praetulit *Insanit equidem,* quia in eiusmodi sententiis pronomen abesse non solet.

Amph. II 2, 28 *Méus uir híquidemst. Séquere hac tu me. Nám quid ille huc reuórtitur?* Curc. III 27 *Supérstitiosus híquidemst: uéra praédicat.* Mil. IV 6, 68 *Nauclérus híquidemst. Vídelicet arcéssit hunc. Ita crédo.* Most. II 2, 17 *Meus séruos híquidemst Tránio. O Theópropides.* Pers. II 2, 19 *Paégnium híquidemst. Sóphoclidisca haec ést peculiáris eius.* Pers. II 5, 8 *Sagarístio híquidemst* (*hic quidem sed* BCD). *quíd agitur, Sagarístio? ut ualétur?* Poen. V 3, 4 in libris Palatinis hic est uerborum ordo *Erús meus híquidemst, méarum alumnarúm pater,* in A *Hic quidem est meus erus* uidetur fuisse; Geppertus cum Bothio edidit *Erus hic quidem méus est,* Goetzius Loewiusque *Erus híc quidem meust,* qua traiectione non opus esse nuperrime Seyffertus Berl. Philol. Wochenschr. 1884 p. 1093 sq. monuit. Stich. III 2, 11 *Epignómus híquidemst, qui ástat. ibo atque ádloquar.* Stich. IV 1, 38 *Quási ego nunc sum. Pérge porro, praésens híquidemst*

ápologus. — In anapaestis Pers. V 2, 12 *Saluéto et tu bona liberta. Dordálus hiquidémst. Quin iúbe adire,* cf. Muellerus Plaut. Pros. p. 38 et Spengelius Ref. p. 391.

Bacch. IV 6, 5 *Atque hiquidem opínor Chrýsalust. Accéssero.* Capt. IV 2, 43 *Eúgepaé, edictiones aédilicias híquidem habet,* ubi non solum superuacaneas sed maxima ex parte etiam uitiosas esse mutationes apparet, quae propter exitum uersus olim suspectum temptatae sunt, uelut *Eúge: edictiónes aedilícias pol habet híc quidem, Eúgepae, edíctiones aédilicias híc habet, Eúgepae, habet edíctiones aédilicias híc quidem*; et Brixius quidem, cum in secunda tertiaque editione adnotasset 'Der vorn (Hiatus!) und hinten (*quidem* kann unmöglich gänzlich elidiert werden) verdorbene Vers ist sicherlich nicht von Plautus', in nouissima editione mihi Spengelioque adsensus de integritate uersus suspicionem habere desiit; quod autem Muellerus Plaut. Pros. p. 715 sq. hunc uersum ex IV 2, 31 *Basilicas edictiones atque imperiosas habet* confictum opinatus est, id praeter Spengelium Philol. XXXVII p. 447 Vssingius refellit recteque animaduertit hoc uersu omisso proximum *Mirumque adeost ni hunc Aetoli sibi fecere agoranomum* Romanos homines uix intellecturos fuisse. Trin. IV 2, 26 *Fóres pultabo. Ad nóstras aedis híquidem habét* (mendose *habeat* BCD) *rectám uiam.*

Amph. I 1, 302 *Nám hiquidem ómnem imáginem meam, quae ántehac fuerat, póssidet.* Pseud. II 4, 46 *Di inmortales, nón Charinus mihi hiquidémst sed Cópia* (*mihi hic quidem sed copiast* A). Trin. IV 2, 9 *Pól hiquidém fungíno generest: cápite se totúm tegit.* Merc. II 3, 31 in B ponitur *Méus patér hiquidémst, quem uideo. ibo, ádloquar. quid fít, pater?* contra in CD *Meus quidem hic pater est*, quem uerborum ordinem non praestare ceteris exemplis collatis perspicitur. Most. V 1, 15 (1063 R) *'Erus meús*[1]) *hiquidémst. gustare ego eius sermoném uolo.* Aul. IV, 9, 18 *'Atque hiquidem Eúclióst ut opinor. óppido ego interii: palamst res*; alienum a sermone Plautino esse *At hic quidem,* quod Bothius et Wagnerus praeter libros ediderunt, Ballas Gramm. Plaut. I (diss. Gryph. 1867) p. 31 et Muellerus Plaut. Pros. p. 439 demonstrarunt, cf. etiam Seyffertus Zeitschr. f. d. Gymn. XXXIII (1879) p. 472. Pseud. IV 7, 37 *Heús ubi estis uós? Hiquidem ád me récta habet rectám uiam.* Stich. II 2, 28 *Sine suffragio* 29 *Pópuli tamen aedilitátem hiquidém*[2]) *gerit. Age tu ócius.* Stich. III 2, 5 *Hiquidém*

1) Eosdem ictus habes Mil. II 2, 80 *'Erus meús elephanti corio circumtentust, non suo.* Mil. III 1, 180 *'Erus meús ita magnus moechus mulierumst, ut neminem.* Aul. IV 1, 17 *Nam érus meús amat filiam huius Euclionis pauperis.* Pseud IV 7, 53 *'Erus tuús? Ita dico. Miles? Ita loquor. Macedonius?* Poen. IV 2, 79 *Nimium lepidum memoras facinus: nam érus meús Agorastocles.*

2) In eadem septenarii trochaici parte, atque hoc uersu *hiquidem, inhiat* collocatum est Stich. IV 2, 25 *Nam íllic homo tuam heréditátem inhiát quasi esuriéns lupus.*

Gelasimus ést parasitus, quí uenit. — In anapaestis Bacch. V 1, 19 *Hiquidém pater Mnesilochíst* (*est* add. Z, om. BCD). *Euge socium aérumnae et mei máli uideo*, cf. Spengelius Ref. p. 347. — Truc. II 2, 10 codicum BCD memoria *Nímis hic quidem truculéntust. Pergin mále loqui, muliér, mihi?* corrigitur Ambrosiano qui recte exhibet *Nímis quidem híc truculentust*, cf. comment. I p. 19 sq.; ibid. p. 21 explanatum est, cur Capt. II 2, 85 id quod in libris legitur *Priuatam medicí Menarchi. Pól hic quidem huius ést cliens* mendosum sit et *Pól isquidem huius ést cliens* restituendum.

Lacunosi sunt libri BDEJ Amph. V 1, 23 tradentes *Ibo et cognoscam* (*cognosco* B) *quisquis est amphitrio hic quidem erus meus*, cuius uersus priorem partem dimetrum iambicum esse consentitur *Ibo ét cognoscam quísquis est*; ex altera parte Kiesslingius Anal. Plaut. (Greifsw. 1878) p. 9 eisdem numeris effecit *Amphítruo hic est quidem érus meus*, ubi uerborum ordinem non credo Plautinum esse; rectius igitur Spengelius *est*, quo careri nequit, cum Camerario post *hic quidem* inseruit trochaeosque descripsit *'Amphitruo hic quidemst érus meus*; iambos autem si probabiliores ducis, aut cum Brixio programm. Liegn. 1857 p. 6 transponas necesse est *Amphítruost híquidem méus erus* aut praeter *est* etiam *atque* intercidisse concedas: *atque 'Amphitruo híquidemst érus meus* uel *atque híquidem Amphítruost érus meus*, cf. Aul. IV 9, 17 *Quinam homo hic ante aedis nostras eiulans conqueritur maerens? Atque hiquidem Eucliost, ut opinor*, Bacch. IV 6, 4 *Quis loquitur prope? Atque hiquidem opinor Chrysalust*; nam illum uersum uerba praecedunt *Quis hic est senex, qui ante aedis nostras sic iacet? Numnam hunc percussit Iuppiter? Credo edepol: nam pro Iuppiter sepultust quasi sit mortuos*; de *atque* cf. etiam Muellerus Plaut. Pros. p. 559. — In altero uersu, qui et ipse mancus est, Capt. IV 4, 12 *Dicam ut sibi penum aliud ornet, siquidem sese uti uolet:* 13 *Nam hic quidem ut adornat, aut iam nihil est aut iam nihil erit* non solum de metro supplementoque ambigitur sed etiam sitne *hic quidem* nominatiuus sing. masc. an aduerbium loci; nam Vssingius trochaicos hos uersus esse ratus cum Lindemanno suppleuit *Nam hóc, hic quídem ut adórnat*; sed trochaeos si statuis, eodem iure *hic quidem* pro aduerbio habes supplesque *Nam híquidem, út hic adornat*; atqui cum ceteri eius scaenae uersus omnes sint octonarii iambici, ueri similius est in duobus extremis eosdem numeros seruatos esse, id quod Fleckeisenus et Brixius senserunt; atque ille cum Gryphium secutus *in hoc* adderet et *ut hic quidem* poneret, et sententiae et numeris satisfecit: *Nam in hóc, ut híquidem adornat*; contra Brixii scriptura *Nam in hóc, hic quídem ut adornat* propter inusitatam *hiquídem* pronuntiationem non probanda erit; praeter Gryphianam autem aliae quoque emendationes praesto sunt, si *hiquidem* aduerbium esse ducis, uelut *Nam hiquídem, ut istíc homo adórnat.*

Poen. IV 2, 17 sqq. Geppertus et Goetzius Loewiusque ediderunt *'Omnia edepol mira sunt, nisi érus hunc heredém facit. Nam is quidem ut meditátur, illi uérba faciet mórtuo. 'Et adire lubet hóminem et autem nímis eum auscultó lubens*; in altero uersu *Nam is quidem ut meditatur illi* Acidalio debetur; ego librorum BCD scripturam *Nam id quidem illi ut* (*ut* om. CD) *meditatur* potius ex *Nam hic quidem* corruptam esse existimo similiter atque Mil. II 4, 52 in BCD *hic quidem* praue pro *id quidem* traditum est, cf. etiam Poen. I 2, 69 infra; nec enim nominatiui *is* et *isquidem* a Plauto ad significandos eos qui adsunt usurpari solent; cum praeterea facilius seruato uerborum ordine *illic ut meditatur* corrigatur quam cum Acidalio *ut meditatur illi* transponatur, uersus ille sic reficiendus erit: *Nám hiquidem íllic, út meditatur, uérba faciet mórtuo.*

Coniecturarum, siue libris interpolatis inlatae[1]) siue a recentioris aetatis grammaticis profectae sunt, quoniam rationem nullam haberi oportet, restat ut unum uersum commemorem, qui ex optimorum codicum fide *hĭquidem* mensuram respuat, Poen. V 3, 6 *Praestrígiator híc quidém Poenús probust* (*probus est* BCD); cum uero, ut usitata pronuntiatio restituatur, ea mutatio sufficiat, qua sine ulla dubitatione in permultis aliis uersibus ad corrigendos numeros utimur, nemo me audaciae aut temeritatis incusabit, si *est probus* pro *probus est* reponendum esse censeo: *Praestrígiator híquidem Poénus ést probus*; Spengelius praef. Trin. p. XIII supplere maluit *Praestrígiator híquidem Poénus pérbonust* uel *pérprobust.*

Cum praeter eos quos exscripsi uersus *quidem* pronominibus demonstratiuis non subiectum sit, maximis argumentis probatum est non *hic quidem haec quidem* cet. sed *hiquidem haequidem* Plautum et dixisse et scripsisse, nec omnino olim duas si non eiusdem at certe cognatae stirpis similisque significationis particulas *ce* et *quidem* eidem nomini subiunctas esse. Postea uero, quia plerisque *hi(c)* pronominis formis *c(e)* tam firme adhaeserat, ut simplices prorsus abolerentur, ceterae autem uoces uelut *ego tu*, si *quidem* additur, speciem suam non immutant, ad harum similitudinem falso *hic quidem haec quidem* scribi et paulatim fortasse etiam dici coeptum est, pariter ac multo posterius ex *huiusce hisce* cet. concluserunt *hicce haecce huncce* cet. duplicata *c* gutturali scribendum esse. Id iam Terentii aetate inualuisse ex uersibus eius coni-

1) In eo numero est Poen. I 2, 69 codicis Parisini scriptura a Gepperto in editionem recepta *'Etiamne ut ames éam, quam numquam tétigeris? nihili hic quidémst*, ubi *nihil illic quidem st* CD, *quidem st* (cet. om.) B; quae quam inepta sint, cum pridem praeter Pyladem Bothius cognouisset ex eiusque emendatione nuper etiam Goetzius Loewiusque *nihil id quidemst* Plauto reddidissent, ego Geppertum refellere supersedeo.

